

Mistä tunnet sä tappajan?

Hymytyöstä tuli hirviö, uhri ja surullinen tapaus

Vuoden 1999 helmikuussa atk-suunnittelija Sanna Sillanpää ampui kolme, hänelle ennestään tuntematonta miestä Helsingin Albertinkadulla sijaitsevalla ampumaradalla. Kolmoissurman tekijästä Sanna Sillanpäästä on kerta toisensa jälkeen sanottu, että hän ei ollut tyyppillinen tappaja. Meillä on siis joku käsitys siitä, minkälaisia tappajat ovat. Tyyppilliset tappajat eivät ole naisia.

Jos nainen tappaa, sitä ei ohiteta olankohautuksella, vaan se herättää aina huomiota. Surmaajana nainen on joko hirviö tai säälittävä surkimus. Ensimmäisissä lööpeissä Sillanpääkin oli hirviö. Puhuttiin ”tappajanaisesta”. En voisi kuvitella lööppiä, jossa puhuttaisiin tappajamiehestä. Tappajamummo ja tappajavaris kyllä kävisivät.

Tappajanaisen teolle täytyi löytää syy. Hänet leimattiin miesvihaajaksi. Ilta-Sanomat haastatteli aiheesta Sillanpään esimiestä 24.2. Tämä sanoi, että mitään miesvihaan viittavaa ei työpaikalla tullut esille. IS otsikoi jutun: ”Työpaikalla ei havaittu naisen miesvihaa”. Otsikontekijä oli siis vakuuttunut, että miesvihasta oli kuitenkin kysymys – sitä vain ei oltu havaittu? Kaikki, mitä tappajanaisesta tiedettiin, käännettiin häntä vastaan. Samaisessa IS:ssa kerrottiin, että Sillanpää oli valmistunut vain vähän yli 160 opintoviikolla ja keskinkertaisella arvosanalla. Kuinkahan moni toimittajista on koskaan saanut opintojaan loppuun? Mikä tahansa Sillanpään elämässä kelpasi mahdolliseksi syyksi tappoon. Sillanpään historiaa alettiin lukea tappajanaisen historiana.

Sillanpäättä koskevan kirjoittelun sävy muuttui kuitenkin nopeasti. Kävi ilmi, että hän onkin huumorintajuinen, älykäs, hyvässä työssä ja hyvästä perheestä. Kuin kuka tahansa meistä. Ja mehän emme ole tappajia. Jos tavalliselle tytölle kävi näin, voisiko itselle tai omalle lapselle tapahtua samoin, voisiko työtoveri tai naapuri mahdollisesti olla menossa samaan suuntaan? Lehdissä julkaistiin Sillanpään luokkakuvia ja pohdittiin, mitä hymytyölle oikein oli tapahtunut. Alettiin puhua siitä, että Sillanpää on mahdollisesti raiskattu. Hänestä tulikin uhri.

Raiskauksesta ei kuitenkaan olla varmoja. Tiedetään vain, että jostain syystä Sillanpää jossain vaiheessa muuttui. Vanhemmat olivat yrittäneet auttaa, mutta turhaan. Muutoksessa oli selviä merkkejä vainoharhaisuudesta, sairaal-loisia piirteitä. Mutta sairaalloisen muutoksen merkiksi kelpasi melkein mikä

IS selvitti taustat Tällainen on TAPPAJA- NAINEN

Poliisi tutki
epäillyn
asunnon

Mukana TV-LEHTI

ILTA-SANOMAT 24.2.1999

tahansa. Sillanpään työpaikalta kerrottiin Ilta-Sanomien 2.6. julkaiseman jutun mukaan seuraavaa: "Lahjakkaana atk-suunnittelijana töihin palkatulle naiselle ei enää annettu vaativia työtehtäviä, sillä ne tahtoivat jäädä tekemättä. Töihin tulo venyi kello 11:een. 'Jouduin ottamaan yhteyttä esimiehiini, jolloin minulle luvattiin, että hänelle etsitään muita tehtäviä', Sillanpään lähin esimies kertoi poliisille tammikuisesta neuvottelusta. Esimies alkoi pohtia terapeutin tarvetta. Hän oli pannut merkille, että nainen hymyili itsekseen."

Samassa jutussa kerrottiin myös, että Sillanpää oli muuttunut "ulkonäöltään tahallisen luotaan työntävän (epäviehättävän) näköiseksi" ja että hän "halusi aina aikaisin nukkumaan eikä hän ottanut osaa enää mihinkään juhliin tai iltaelämään." Mikä tahansa Sillanpäästä kertova kiinnostasi: hymyt, työajat, ulkonäkö, koira..., varmaan myös kodinsisustus ja vaatekaapin sisältökin olisi voitu esitellä. Luulen, että suunnaton kiinnostus johtui juuri Sillanpään naisuuden ja tavallisuuden yhdistelmän aiheuttamasta ahdistuksesta. Teolle piti löytää jokin selitys, jotta ei tarvitsisi alkaa pelätä ketä tahansa taval-

lista ihmistä.

Pikkuhiljaa kävi entistä selvemmäksi, että Sillanpää sairasti skitsofreniaa. Vahvistus diagnoosille saatiin mielentilatutkimuksessa. Usein mielisairaiden tekemät rikokset herättävät valtavan vastareaktion: vaaditaan sairaiden sulke-
mista tiukasti telkien taakse, kovempia otteita. Sillanpään tapauksessa niin ei
kuitenkaan käynyt. Diagnoosi tuntui herättävän enemmän helpotusta kuin
pelkoa. Se tarjosi sentään jonkin selityksen. Sillanpäästä tuli surullinen tapaus.
Ei hirviö, eikä uhri, vaan nimenomaan surullinen tapaus.

Mitä surtavaa oli Sillanpään tapauksessa? Uskon, että surun syynä oli
enemmän kuin Sillanpään tapaus sinänsä. Kyse oli suuremmasta, kollektiivi-
sesta surusta. Sillanpää rikkoi meidän käsityksemme turvallisuudesta. Hän oli
kaikkeaa sitä, mitä ei ole tarvinnut pelätä. Naiset tappavat miehiä harvemmin.
Jos nuoret tytöt ovat aggressiivisia, se herättää huolestumista, vaikka he olisi-
vat vieläkin vähemmän aggressiivisia kuin pojat. Jotkut jopa ajattelevat, että
naisilla on evoluution synnyttämä suurempi hoivaamisen ja elämänsuojelun
tarve kuin miehillä. On raskasta ja ahdistavaa ajatella, että myös naiset voivat
olla vaarallisia. Väkivaltaisista naisista tulee hirviöitä, jotka leimataan ja sulje-
taan yhteisöstä ehkä rajummin kuin vastaavanlaiset miehet. He poikkeavat
omasta sukupuolestaan enemmän. Vähän helpommaksi tilanteen tekee, jos
surma voidaan selittää sairaan ihmisen työksi. Silloin voi kauhun, vihan ja pe-
lon sijasta tuntea myös myötätuntoa ja surua. Edes uhrien omaiset eivät ole il-
maisseet Sillanpäättä kohtaan vihaa.

Sillanpää ei ollut tyypillinen tappaja, eikä hänestä koskaan olisi uskonut...
On siis olemassa myös ihmisiä, joita pidetään tyypillisinä tappajina ja joista ol-
laan valmiita uskomaan mitä tahansa. He eivät ole atk-suunnittelijoita, aka-
teemisesti koulutettuja, hyvän perheen lapsia, eivätkä naisia. He ovat työttö-
miä, päihdeongelmaisia, syrjäytyneitä, mielisairaita, mustasukkaisia, rikko-
naisten perheiden kasvatteja, monennen polven sosiaaliongelmaisia ja tietenk-
in miehiä. Heidän vanhempiaan kohtaan ei tunneta myötätuntoa. Niin kau-
an kuin he tappavat vain toisiaan, se ei herätä edes pelkoa. Se on vain vasten-
mielistä ja inhottavaa. Jos uhriksi voi joutua kuka tahansa, se herättää kauhua,
mutta myös vihaa. Silti suurin osa heistäkin on todennäköisesti aikoinaan hy-
myllyt luokkakuvassa. Eivätkö heidän elämäntarinansa ole surullisia tapauk-
sia? Entä sitten ne, jotka eivät edes lapsena luokkakuvassa löytäneet hetken-
kään syytä hymyyn? Eivätkö he ole kaikkein surullisimpia?

*Anna-Stina Nykänen
Toimittaja, Helsingin Sanomat*

